

ції у міжнародні договори. До міжнародно-правових керівних принципів захисту персональних даних належать, зокрема, законність отримання, обробки і використання інформації; конкретна мета збору; обмеженість строку зберігання, точність; захист від випадкового чи несанкціонованого знищення чи випадкової втрати, від несанкціонованого доступу до інформації; гласність; право доступу особи до персональної інформації; право перевірки і внесення змін у свої дані та ін.

Право на таємницю приватного життя передбачає дотримання загальної для усіх суб'єктів правовідносин вимоги щодо конфіденційності персональних даних, а також виключне право фізичної особи дозволяти чи забороняти обробку її персональних даних, яке може бути обмежене лише у випадках, прямо передбачених законом і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Поняття «інформація про фізичну особу» вживається у законодавстві України як тотожне поняттю «персональні дані», що не є виправданим, оскільки персональні дані — не єдиний вид інформації про особу.

Науковий керівник: проректор з навчальної роботи, д. ю. н., професор кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України Ю. Г. Барабаш.

Ковтун Віталій Іванович
НЮУ імені Ярослава Мудрого,
к. ю. н., асистент кафедри
конституційного права України

ЩОДО ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

В умовах верховенства права правові норми та їх джерела (нормативно-правові акти та ін.) повинні відповідати *принципу правової визначеності, або певності* (англ. — legal certainty). Цей принцип, який іноді іменують юридичною безпекою (англ. — legal security), або правовою стабільністю (нім. — Rechtssicherheit), — широка концепція, стрижнем якої є *передбачуваність*. Згідно з цим принципом люди повин-

ні мати змогу планувати свої дії з упевненістю, що знають про їх правові наслідки — зазначає С. П. Погребняк.

Відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається та діє принцип верховенства права. Складовою верховенства права є *принцип правової визначеності*, основу якого утворює ідея передбачуваності очікування суб'єктом відносин визначених правових наслідків (правового результату) своєї поведінки, яка відповідає наявним у суспільстві нормативним приписам. Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово наголошував на тому, що *принцип правової визначеності* вимагає ясності й однозначності правової норми й забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини залишалися *передбачуваними* (правові позиції Конституційного Суду України в рішеннях від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011, від 8 червня 2016 року № 3-рп/2016).

Доволі актуальним у цьому зв'язку є також Рішення Конституційного Суду України від 8 липня 2016 року № 5-рп/2016 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік». У якому орган конституційної юрисдикції став на захист «соціальних прав» працівників судової системи України. Це проявилось саме у визнанні таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) та втрачає чинність з дня ухвалення рішення Конституційним Судом України, положення пункту 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 25 грудня 2015 року № 928-VIII.

Так, Верховний Суд України обґрунтував своє клопотання тим, що надання Кабінету Міністрів України повноважень застосовувати норми і положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI зі змінами (далі — Закон № 2453) щодо порядку та розмірів фінансування судової влади виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та бюджету Фонду соціального страхування України порушує засади поділу державної влади в Україні на законодавчу, виконавчу та судову, не відповідає *правовій визначеності* як елементу принципу верховенства

права та гарантіям незалежності суддів, а також створює загрозу для функціонування судової системи в цілому.

Звернувшись у цьому контексті до практики конституційних судів країн Європи, можемо побачити, що в багатьох випадках при вирішенні «соціальних» справ суди наголошують на тому, що нероздільними елемент принципів правової держави є захист конституційних принципів *законних очікувань, правової визначеності та правової безпеки* (Конституційний Суд Литви). При цьому, чим ближче та чи інша особа за часом до отримання відповідної виплати чи пільги, тим більшими є її очікування, тим більше має бути гарантованість таких виплат (Конституційний Суд Угорщини). Очікування мають ще більш високу ступінь захисту, якщо вони ближче до їх реалізації. Це пов'язано з прийняттям на себе ризиків в довгостроковій перспективі, тобто з встановленням більш тривалих правовідносин.

Це означає, що громадянин має право планувати своє життя таким чином, щоб бути упевненим у тому, що при досягненні пенсійного віку чи в іншому страховому випадку він зможе отримати очікувані виплати, пільги та інші гарантії. Особливо це стосується осіб, які, прийнявши для себе публічну службу, усвідомлювали, що тим самим вони обмежують себе в реалізації певних прав, але при цьому матимуть певні соціальні преференції, виконавши необхідні службові вимоги для їх отримання — як слушно стверджує Ю. Г. Барабаш.

Як висновок, необхідно вказати, що гарантування правової визначеності як принципу для оцінки змін в законодавстві, в тому числі й соціальному забезпеченні, відіграє важливу роль у діяльності органів конституційного правосуддя. Має бути втілено в конституційно-правову матерію вимогу, згідно з якою особи, інтереси яких зачіпаються в ході відповідних змін, повинні бути проінформовані про перехідний етап, з тим щоб вони могли розраховувати на майбутні ризики та відстежувати шляхи їх подолання.

Правова визначеність, будучи найбільш важливим концептуальним компонентом верховенства права та теоретичною базою захисту закріплених прав, має особливе значення з точки зору стабільності соціальної системи. Право на соціальні виплати (допомоги) не може бути змінено конституційно без відповідної причини або раптово. Зміни, здійснювані без поступового переходу, можуть вноситися лише в особливих випадках. Нестабільність законодавства в соціальній сфері не може не турбувати, оскільки вона

створює невизначеність правового положення величезної кількості громадян, не дозволяє сформувати єдину правозастосовчу практику, викликає труднощі в реалізації соціальних прав.

Коляда Андрій Юрійович

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

курсант, факультет підготовки фахівців для органів досудового розслідування,

4 курс, група ПС-342

ТОТОЖНІСТЬ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНИЙ РЕЖИМ» ТА «ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ»: АРГУМЕНТИ ЗА І ПРОТИ

Питання щодо форми держави, під якою слід розуміти порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади, не втрачає своєї актуальності і в умовах XXI століття. Особливий науковий інтерес, поряд із формою правління та формою державного устрою, представляє найбільш рухливий її елемент — державний режим, що залишається ще недостатньо розробленим у науці конституційного права.

А. О. Мішин з цього приводу зазначав, що маючи уяву про форму правління та форму державного устрою конкретної держави, ми не отримуємо точної картини про реальний політичний статус соціальних, національних та релігійних груп, про фактичну роль державної влади. Тобто, на думку науковця науковий аналіз держави не можливий без урахування тих методів, за допомогою яких здійснюється державна влада у країні.

У сучасній конституційно правовій доктрині для позначення цієї найбільш рухливої складової форми держави використовуються поняття «політичний режим», «державний режим», «державно-політичний режим».

Термін «політичний режим» широко застосовується в конституційному праві Франції та політичній науці, хоча йому і надається широке тлумачення (це й урядова влада, її формування, структура уряду, обмеження його влади та ін. (М. Дюверже); фактично ототожнення політичного режиму і політичної системи (Ж. Бурдо)).